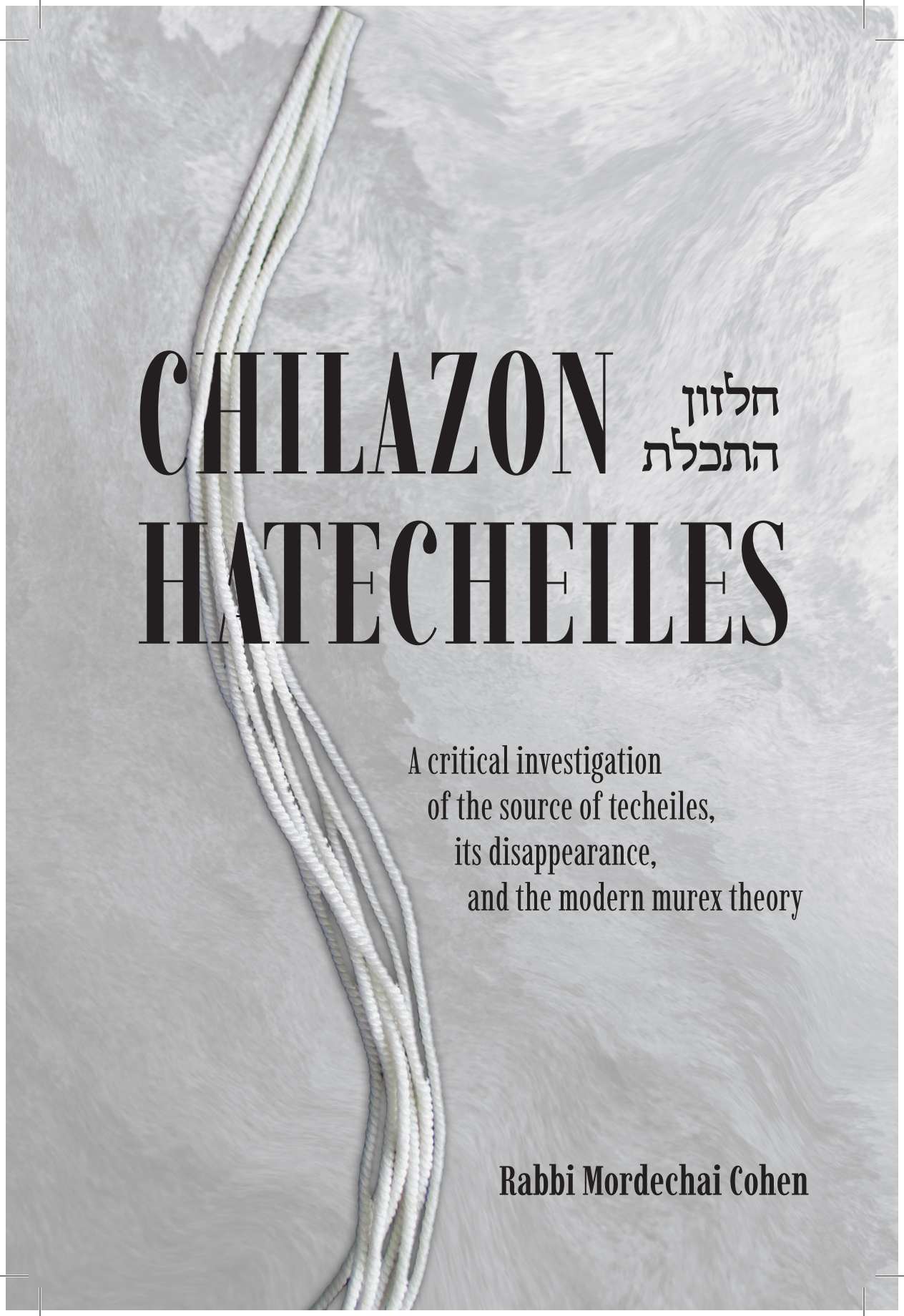

CHILAZON חלזון
התכלת
HATECHEILES

CHILAZON חלזון HATECHEILES התכלת

A critical investigation
of the source of techeiles,
its disappearance,
and the modern murex theory

Rabbi Mordechai Cohen

For Questions and Comments:

Mordechai Cohen

shuthachilazon@gmail.com

Rabbi Reuven Feinstein
131 Bloomingdale Rd.
Staten Island NY 10309

שלו' ראובן פיינשטיין
ראש הישיבה
ישיבה ד'סטעטן איילנד

י"ז אדר תשפ"ה

לכבוד הרה"ג רב מרדכי הכהן, שליט"א

שמחתי מאד לקבל הגליונות מספרך רב ההיקף בענין התכלת. ונהנתי לראות שהצלחת ליקח סוגיא רחבה ומסובך ולפשט אותו באופן ברור ומסודר להראות מהמקורות מתנ"ך חז"ל עד הספיקות והמחלוקות של תקופתינו.

ואף שאני הולך בדרך אאמו"ר זצ"ל שלא ליתן הסכמות על ספרי הלכה בודאי שספר זה יהיה לתועלת רב לכל מי שיעיין בה. לבא אל מסקנה אמיתי לאחר שידע ויבין בין המקורות בחז"ל והפוסקים ובין מהמציאות על מה כל המחלוקת מבוסס. ובפרט ממה שכללת בו הטעמים שלא לקפוץ ללבוש תכלת מן הספק והטעם שלא לעשות מה שלא עשו הדורות הראשונים אם לא שודאי בלי שום פקפוק וספק אנו חייבין לעשותו היה עיקר גדול אצל אאמו"ר זצ"ל.

וע"כ באתי לברכך שיתקבל ספר זה בשמחה בשער בת רבים ותזכה להמשיך עבודתך בקדש ולהיות מהמזכים את הרבים ולראות הצלחה רבה מכל מעשה ידיך עם מנוחת הנפש ובריאות הגוף והרבה נחת ממשפחתך ביחד עם רעיתך החשובה עד ביאת הגואל במהרה.

שלח מנחם פ"ה

מנין אברכים Congregation Minyan Avreichim

15221 Dartmouth, Oak Park, Michigan 48237

Phone: (248) 967-3141

חבר אדם ריביאט
מרא דאתרא

Rabbi Odor Ribiat
Rabbi

Rabbi E. Greenbaum
Mr. J. Ribiat
Honorary Chairmen

Brian Herschfus
President

Board of Directors
Mr. Arye Brodman
Rabbi Selig Lover
Mr. Yaakov Fnelan
Rabbi Yona Pirutinsky
Rabbi Dov Seltzer

בס"ד

יום ב' לס' ז'הרים הכהן מן המנחה את אוכרתה וגו' תשפ"ו אוק פארק מישיגן יצ"ו

הנה ראיתי מעשה ידיו של תלמידי חוקי להתפאר, חיבור מפואר מעשה ידי נאמן, אשר חבר האי גברא חכימא ח"ה הרה"ג ר' מרדכי הכהן כהן שליט"א. זכור אוכרתו עוד חיטב מימי למודו בחבורת תלמידים כתלמיד ותיק וחריף, איך דשקל וטרי בעניני הסוגיא לברר ולתקן בטוב עד שהעמיד הסוגיא על ברוי. ועתה הנדיים נעשו תישים ובמדה כנגד מדה זיכרו הקב"ה להציג לפני מלכים מאן מלכי רבנן, ספר עיוני במחותה של התכלת. לא הניח דבר גדול או קטן עד שהוציא לאור דבר מתוקן. נקי ומלוכלך כסולת נקיה. וכאשר שלח לי כמה עלים לתרופה מחבורו, עברתי עליו וראיתי כי זכה ת"ל להעלות בחכמה ממתקים הערות נכונות, דברים מוחכמים, דברי אמת הניכרים, מאשר חנן אותו אלקים. כל מי שישים עין עיוני על האמור בספרו, יבחין את רוב העמל והגיעה שהושקעו בחיבורו הגדול ואת כשרון המעשה להוציא דבר מתוקן ומסודר מתחת ידו לזכות את הרבים.

לכן אף ידי יתכון עמו לברכו לאמצו ולחזקו שיוכה להמשיך בעבודת הקדש ויפוצו מעיינותיו החוצה בשערים המצוינים בהלכה, ויוסיף השם עליו אור התורה שבעתים מווקים, ויזכה עוד לשבת באהלה של תורה כל ימי חייו בטוב ובנעימים לאורך ימים ושנים ועיניו תחוינה מישים בביאת גואל צדק בב"א.

המורה בכבוד התורה ולומדיה

ידיו המאחלו בברכה והצלחה,

אדם ריביאט

אדם ריביאט

YISROEL REISMAN
1460 EAST 19TH STREET
BROOKLYN, NY, 11230

ישראל רייזמן
ישיבה תורה ודעת
אגודת ישראל בפלאטבוש

כבוד רב מרדכי שליט"א,
לפני הרבה שנים, שמעתי על התכלת החדש בתקוה שזכינו למצוה שלא זכינו לו מדורות. לדאבוננו, במשך
השנים נתברר יותר ויותר שיש הרבה ספיקות בדבר, עד שלדעתנו כמעט אי אפשר שזהו החלזון של חז"ל.
בעולם הישיבות כמעט וליכא ראש הישיבה הלבוש בתכלת החדש. מורי הגר"ר ישראל בעלסקי זצ"ל, היתה
דעתו שזהו החלזון, וכפי אשר ראינו בסרט, אמר כן בלשון ודאית.
ראוי לדעת, שמורנו הר"י בעלסקי לא אמר לתלמידיו ללבוש תכלת זו ולא דיבר ממנו. כפי אשר שמעתי
מהרבה מהם, לא אמר לאף אחד מבניו ללבוש התכלת.
וידוע שמורנו לא היה נמנע מלגלות דעתו בהשיבה, אף כשהיתה דעת יחיד וחידוש גדול. וזהו כחידה
אצלנו עד שחשבנו שגם מורנו זצ"ל התחיל בשמחה גדולה על גילוי המצוה, ובמשך השנים נולדו הספיקות
בדבר עד שבחר בשתיקה בהענין.
"אוהב מצוה לא ישבע מצוה" - יש הרבה מאחינו בנ"י שכן אדוקים בהמצוה והוא פרשה שבתורה ובהלכה
הראוי לפלפולא.
וממילא, יש לעיין בהסוגיא כראוי וספר זה מציע הרבה מן הטענות נגד החלזון Murex באופן מסודר, הן
מצד הדין הן מצד המציאות.
והכל - להגדיל תורה ולהאדירה!
כבוד רב מרדכי שליט"א, ישר כוחם, ויה"ר שהספר ימצא חן אצל המוני מבקשי אמת, כדרך כל משא ומתן
בעניני הלכה.
אדר תשפ"ו
ישראל רייזמן

כבוד רב מרדכי שליט"א,

לפני הרבה שנים, שמענו על התכלת החדש בתקוה שזכינו למצוה שלא זכינו לו מדורות. לדאבוננו, במשך
השנים נתברר יותר ויותר שיש הרבה ספיקות בדבר, עד שלדעתנו כמעט אי אפשר שזהו החלזון של חז"ל.
בעולם הישיבות כמעט וליכא ראש הישיבה הלבוש בתכלת החדש. מורי הגר"ר ישראל בעלסקי זצ"ל, היתה
דעתו שזהו החלזון, וכפי אשר ראינו בסרט, אמר כן בלשון ודאית.
ראוי לדעת, שמורנו הר"י בעלסקי לא אמר לתלמידיו ללבוש תכלת זו ולא דיבר ממנו. כפי אשר שמעתי
מהרבה מהם, לא אמר לאף אחד מבניו ללבוש התכלת.
וידוע שמורנו לא היה נמנע מלגלות דעתו בהשיבה, אף כשהיתה דעת יחיד וחידוש גדול. וזהו כחידה
אצלנו עד שחשבנו שגם מורנו זצ"ל התחיל בשמחה גדולה על גילוי המצוה, ובמשך השנים נולדו הספיקות
בדבר עד שבחר בשתיקה בהענין.
"אוהב מצוה לא ישבע מצוה" - יש הרבה מאחינו בנ"י שכן אדוקים בהמצוה והוא פרשה שבתורה ובהלכה
הראוי לפלפולא.
וממילא, יש לעיין בהסוגיא כראוי וספר זה מציע הרבה מן הטענות נגד החלזון Murex באופן מסודר, הן
מצד הדין הן מצד המציאות.
והכל - להגדיל תורה ולהאדירה!
כבוד רב מרדכי שליט"א, ישר כוחם, ויה"ר שהספר ימצא חן אצל המוני מבקשי אמת, כדרך כל משא ומתן
בעניני הלכה.
אדר תשפ"ו
ישראל רייזמן

Rabbi Shmuel Fuerst
6100 North Drake Avenue
Chicago, Illinois 60659
(773) 539-4241
Fax (773) 539-1208

בס"ד

רב שמואל פירסט

דיין ומו"ץ אגודת ישראל
שיקאגא, איילינא

כ"א אייר תשס"ה
יחזקאל

לכבוד האברך החשוב הר"ר מרדכי הכהן שליט"א
ראיתי קצת מספרך שנקרא 'החלון' על עניני תכלת, וב"ה שזכית לכתוב האמת עם הרבה ראיות נכונות
שאין מקור אמיתי ש'מצא' החלון, שכבר נגזו יותר מאלף שנה, ואדרבה הבאת מכמה גדולי ישראל
שדוקא אין להשתמש עם התכלת ש'מצא' בזה"ז א' משום שאין זה מסורת אבותינו וב' לפי הגר"ז זצ"ל יש
אפי' חסרון אם לובש תכלת ש'מצא' בזה"ז.
המחבר הנ"ל זכה לזכות את הרבים, ויזכה להמשיך לזכות את הרבים מתוך מנוחת הנפש ובריאות הגוף
ויזכה לישב באהלה של תורה כל ימי חייו.
הכותב וחותם לכבוד התורה ולומדי
שמואל פירסט

לכבוד האברך החשוב הר"ר מרדכי הכהן שליט"א

ראיתי קצת מספרך שנקרא 'החלון' על עניני תכלת, וב"ה שזכית לכתוב האמת עם הרבה ראיות נכונות
שאין מקור אמיתי ש'מצא' החלון, שכבר נגזו יותר מאלף שנה, ואדרבה הבאת מכמה גדולי ישראל
שדוקא אין להשתמש עם התכלת ש'מצא' בזה"ז א' משום שאין זה מסורת אבותינו וב' לפי הגר"ז זצ"ל יש
אפי' חסרון אם לובש תכלת ש'מצא' בזה"ז.

המחבר הנ"ל זכה לזכות את הרבים, ויזכה להמשיך לזכות את הרבים מתוך מנוחת הנפש ובריאות הגוף
ויזכה לישב באהלה של תורה כל ימי חייו.

הכותב וחותם לכבוד התורה ולומדי

שמואל פירסט

בעזרי"י ט"ו מרחשון, תשפ"ו

כבוד ידידי הרב המופלג מהר"ר מרדכי כהן שליט"א,

לנכון קבלתי ספרו "תכלת" בו הריחב לדון בדברי הטוענים ששבול המיורעקס טרונקולוס הוא חלון התכלת, וברוב כשרון נחת לדון בכל פרט ופרט בחכמה ובלשון קל וצח ובהיר, והראה בעליל שאין שום מקום לדרוש תילי תילים של הלכות מדברי החוקרים והמדע וחכמת הארכיאולוגיה וספרי קורי הדורות של אוה"ע, ושאר לבנות שום יסוד ושורש בהלכה אלא על דברי חז"ל הקדושים בשי"ס ומדרשים ובדברי הראשונים וגדולי האחרונים. ודבר גדול עשה, כי אחד מהתוצאות הגרועות שצמחו מהמערכה לתמוך בשבול המיורעקס הוא הרושם הרע שנוצר אצל כמה אינשי - ואף אצל קצת מבני תורה - שיש סמכות לייסד עיקרי שורש סוגיא בהלכה ע"פ מידע היסטורי וארכיאולוגי ועדות חכמי אוה"ע בספרי קורי הדורות ושאר ספרים חיצונים, ושההוכחות ע"פ דברי החוקרים הם כ"כ חזקים כראי מוצק עד שאם נמצא משמעות נגדו בדברי רש"י או אחד משאר הראשונים, יחשבו שמא רש"י ודעמי' פירשו כן לא משום שכן הוא האמת הברור אלא משום שלא היו בקיאים כ"כ בטיב הדבר מחמת שלא היה מצוי אצלם ומכיון שלא ראהו בעיניהם וגם לא שמעו עדות החוקרים ע"כ נלאו לפרש אותו על נכון ורק פירשו ע"י השערה ודמיון בעלמא, אבל אנו בקיאים אנו ע"פ דברי החוקרים וע"כ יודעים אנו האמת - לצערנו הרב זהו הרושם הרע שנוצר ע"י מערכה זו כמו ששמעתי אני בעצמי מכמה אינשי ואפי' מבני תורה שהביעו כן - רחמנא ליצלן מהאי דעתא וישתקעו הדברים.

ולו חכמו ישיכילו שכל המגדלים שנבנו על יסוד ספרים חיצונים ודברי חכמי המדע הם רק פורחים באויר רוח תועי בינה, והדורשים בספרי החיצונים ושאר מקורות כמותם באים לכלל טעות ועליהם נא' ואתם סרתם מן הדרך הַשְלֵתם רבים בתורה שחתם ברית הלוי, כי אין שורש בספרים חיצונים ודברי חכמי המדע וולת שורש פורה ראש ולענה, והא דקיימ"ל ששואלים בבקאים, הכל הוא כפי אשר הורנו חז"ל הקדושים, ואנו אין לנו לדרוש תילי תילים של הלכות אלא מדברי חכמינו ז"ל ורבותינו הראשונים וגדולי האחרונים אשר כל אחד מהם קטנם עבה ממתנינו, והפורש מדבריהם כפורש מן החיים, וכלל הוא בידן "אם הראשונים כמלאכים - כלו' שנכיר שאין שייך אצל הראשונים מושג טעות - אנו כבני אדם, ואם הראשונים כבני אדם - כלו' שנחשוב ששייך אצל הראשונים מושג טעות - אנו כחמורים ולא חמורו של רבי פינחס בן יאיר", ופשוט וברור שכל פירוש מהראשונים נכתב ברוח הקודש ותורת אמת היתה בפה וועלה לא נמצא בשפתיו כי מלאך ה' צבאות הוא.

ובתשובתי בבגדי חמודות ח"ב סי' א כבר הארכתי בדברים פשוטים וברורים להוכיח איך שדברי תומכי המיורעקס נוגדים לגמרי לדברי חז"ל בשי"ס ומדרשים וכמעט כל הראשונים ואחרונים, ושאר אף ראי' אחת חותכת לשיטתם אף מן המידע שהביאו, ואמנם מע"כ הגדיל בזה מאד להראות בכל פרט ופרט שאין בדבריהם כל יסוד ושורש, ועי"ז נתברר האמת הברור וגם נתרבה כבודו של הראשונים וגדולי האחרונים וגם לרבות גדולי ישראל בדורות האחרונים עד גדולי דורנו, ואמינא לפעלא טבא ישר, יתקבל ספרו בי מדרשא ויתבדרו דבריו בעולם התורה, ויתרבה הדעת ונוכה במהרה לביאת המשיח, והוא יחזיר לנו חלון התכלת ושאר הדברים שנגנזו ויתרבה כבוד שמים בכל העולם.

ידידו דו"ש ומברכו מלוניח,

אשר אל כבודו
אשר אל כבודו

הרב דניאל יהודה נוישטט
סרא דאדא

יום ד' לפרשת בהר בחוקתי תשפ"ו

לכבוד ידידי החשוב האברך כמדורשו כמהור"ר מרדכי הכהן שליט"א, בן ידידי הר"ב שליט"א
אחדשה"ט,

דפדפתי במהירות ובקצרה על טייטת הגליונות ששלחתם לי מספרכם החשוב המכונה "חלזון התכלת", ונוכחתי שמע"כ הצליח להתעמק בכל הסוגיא באופן נפלא עד מאד, וממש לא הניח מקום להתגרר בו בסוגיא סבוכה זו, אבל מלבד זה שמע"כ הוכיח בראיות מוצקות ונאמנות מה שכבר היה ברור לרוב גדולי התורה בימינו שאין לנו לשנות מנהג רבותינו הקדמונים ואין לסמוך על מציאת החלזון בימינו, אבל אפילו אם יהיו איזה הוכחות שנמצאה התכלת האמיתית, אעפ"כ מכיון שהתכלת נגנז וכמכואר בכמה מדרשי חז"ל ובדברי הראשונים, א"כ לא לנו בדורותנו אלו לגלות הגניזה ולהשתמש בה, וכמו שברור לכל אחד שאם באיזה אופן נמצא את המשכן הגנוז, שבודאי לא יעזו איש להקימו עד כי יבוא שילה, כן הוא הדבר הזה.

יישר חילכם לאורייתא, זכה מע"כ לזכות את הרבים, והנני לברכו שימשיך לזכות את הרבים בחיבורים נפלאים ומועילים, ומגלגלין זכות ע"י זכאי, ואי"ה שיתקבל הספר בכל תפוצות ישראל, ובזכות זה נזכה לגילוי החלזון האמיתי ושאר דברים שנגנזו עמו בב"א אכי"ר.

הכו"ח לכבוד המחבר והיצירה הגדולה לשם ולתפארת

דניאל נוישטט

דניאל יהודה נוישטט

362

Rabbi Shraga Kallus
Rav K'hal Imrei Phi
Ramat Shlomo
21 Mutzafi Street
Jerusalem

הרב שרגא קאלוס
רב קהל אמרי פי
רמת שלמה
יעקב מוצפי 21
ירושלים ע"ה"ק תובב"א

ס' אייר תשפ"א

שמחתי מאד לראות הספר הנכבד אשר טרח בו המחבר הר"ה ג' ר' מרדכי הכהן שליט"א לברר ענין התכלת בבירור רחב ויסודי, הן מצד הסוגיות והמקורות בדברי חז"ל והפוסקים, והן מצד בירור המציאות והמחקר הנוגע לזה. ובפרט בדורינו אשר רבים נמשכים אחר דברים מחמת פרסום והרגל בלבד, בלי עיון מספיק בכל צדדי הענין, יש חשיבות גדולה לספר המסדר הדברים בדרכה של תורת אמת.

וזהו מדרכה של תורה, לברר כל דבר משני צדדיו, ולעיין היטב בכל הטענות והראיות עד שיצא הדבר ברור ומתוקן לאמיתתה של תורה. וביותר בענין זה, אשר תלוי לא רק בפלפול ההלכה אלא גם בבירור המציאות עצמה, וכידוע מה שאמר מרן החזון איש זצ"ל שטעות במציאות חמורה היא אף יותר מטעות בהלכה, כי טעות במציאות עלולה להביא לטעות בכל הבנין ההלכתי הנבנה עליה.

וידוע דעתם והנהגתם של הגדולי ישראל זצ"ל, ובראשם הגר"ש אלישיב זצ"ל ומרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שלא ראו לקבל התכלת הנהוגה בזמננו כמו שמבואר מכתבם ומהנהגתם, ודבר זה צריך להילקח בכובד ראש על ידי כל המבקשים לילך בדרכי המסורה והוראת רבותינו. ובודאי אין דרכן של ישראל לחדש הנהגות חס ושלום שלא נהגו בהם רבותינו הגדולים אשר מפיחם אנו חיים, ובפרט בענינים חמורים אלו הנוגעים למסורת ולצורת ישראל. ובעוונותינו הרבים רואים לפעמים שמתוך התלהבות בענין זה יש הבאים לדבר בזלזול כלפי רבותינו, והזלזול מתבטא על ידי טענותם בפיחם שלא נתבררה לרבותינו המציאות או שיש להם חשבונות אחרים שלא מיוסד על פי ההלכה או בירור המציאות, ודברים אלו אינם מדרכה של תלמידי חכמים מבקשי האמת. ועוד, שמטבע הדברים כאשר ענין מסוים מתפשט אצל רבים, יש הנגררים אחר ההמון מבלי בירור גמור, בעוד שדרכו של ישראל סבא היתה תמיד להביט אל גדולי התורה ולקבל מהם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

ועל כן דבר גדול עשה המחבר שליט"א אשר השקיע עמל וזמן הרבה לברר הדברים ביותר ובכובד ראש, באימה ויראה ורתת כנתינתו מסיני, ולהעמיד דברי רבותינו ודרכם על מכונם, להצדיק צדיקים מעיקרא, ולהזהיר שלא לילך אחרי הרבה להטעות.

ויהי רצון שיתקבל הספר בבי מדרשא, ויעורר לבבות להשתוקק לגאולה השלמה ולקיום המצוה בשלמותה כאשר ישיב לנו הקב"ה במהרה בימינו את התכלת האמיתית בטהרתה ובבהירותה.

והנני בזה בא על החתום לכבוד התורה ולומדיה,

Rabbi Ephraim Ariel Buckwold
Mishkan Chaim Synagogue
Congregation Miskantot Achiezer
5 Imrei Haim St., Bnei Brak, Israel
Tel. 972-36771727

אפרים אריאל בוקוולד
רב בית הכנסת משכן חיים
וקהילת משכנות אחיעזר
רח' אמרי חיים 5, בני-ברק
טל' 03-6771727

מכתב ברכה

בס"ד עשי"ק פי"ו להבדיל בין הקודש ובין החול", י"ב למטמונים, שנת תשפ"ה

ספר "תכלת" הוא כבוד התורה. הרה"ג ר' מרדכי כהן שליט"א בספרו מכובד זה מקיף את נושא זיהוי התכלת מכל צדדיו, ובדק לפי המקורות בתורה ובמצאות. איננו מניח שום הנחה מוקדמת, אלא מעיין לפי כוחו בכל פינה, כדי לברר את האמת. כדרכה של תורה, ניתן ללומד הישר להסיק מסקנות שונות בנידונים הרבים שמעלה, המעכבים בזיהוי התכלת. אמנם מחויב הלומד הישר לעיין בכל הנושאים שמעלה, ואם חולק, חייב לבאר את דרכו כנגד הראיות שמעלה בספר זה.

בחוקרה ובכבוד,
אפרים אריאל בוקוולד

Ephraim Ariel Buckwold

בס"ד

מר חשון תשפ"ו

מכתב ברכה

אל כבוד ידידי הרה"ג ר' מרדכי כהן שליט"א ראיתי כתבך המיוחדים בענין התכלת וניכר בהם ריבוי עמלך ועבודתך מתוך גיעה וחפוש האמת, ואע"פ שאין לי ידיעה בנושא התכלת כלל, ואני די לי במה שראיתי לרבותי ולגדולי הדורות שלא הלכו עם תכלת, אבל אין אני נכנס כלל בדעת הענין, רק באתי בזה להכיר מעלת חביבי הנ"ל שהינו עמל בתורה ביגיעה ומברר דברים לעומק ומחפש האמת ומלבד זה גם הננו בעל מדות נפלאות ומוכתר במעלות שמנו חכמים לקנין התורה, והנני לברכו שיזכה רבות בשנים לעמול בתורה ובדבר הלכה להוציא דבר מתוקן מתחת ידו ולא יבוא מכשול על ידו ויוציא הרבה ספרים לזכות את הרבים ויוכל להמשיך עלייתו בתורה ויר"ש מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא. ושמחתי לראות פרי הילולים של תלמידי ידידי חמיק הר' דוד ויינשניידר שליט"א שהינו ידיד אמיתי ומיוחד מאוד בכל המעלות וזכה לחתני רבן

בידידות ובאהבה לתורה

ועמליה ומחזיקיה

שמחה שיינברג
ראש הישיבה ישיבת תורה אור ירושלים

בס"ד

Yeshiva Gedolah Ateres Mordechai of Greater Detroit
24600 Greenfield Road * Oak Park, Michigan * 48237 * 248-968-3360 * Fax 248-968-8613

לכינון עלים פון חרש חשיבה
תנודר ארץ ללב באקשט וזקל

Rabbi Yehudah Babst
Rosh HaYeshiva

Rabbi Meyer Simcha Babst
Rosh HaYeshiva

Dr. Saul Weingarden
President

אסדר וקח דאז גפאל וכו'
מ"ב פהמונים גש"ו

האז בזה רבני ולהוקיר למבקשי ד' והיראים לדבריו, להמליץ בעד הרב ר' מרדכי הכהן
נ"ו שלמד אצלנו ועכשיו דר בעירנו, אשר עמל בתורה בישרות הדעת ובעמקות, והוא ישר
ונעים אהוב לשמים ולבריות, ונאמן במלאכתו מלאכת שמים אשר הוא עוסק תמיד בה
לגלות האור הגנוז בהעברת החושק ביחידותו. והביקש שלו להאמת גרם לו לעמול ולעסוק
להוציא לאור ספרו "חלזון התכלת", להציעו לפני החרדים לדבר ד'.

בכבוד ובימנה
מאיר שמחה בלאאמו"ר הגרא"ל צוקללה באקשט

לסדר ולקחו בגד תכלת וכו'
מ"ב למטמונים תשפ"ו

באתי בזה להכיר ולהוקיר למבקשי ד' והיראים לדבריו, להמליץ בעד הרב ר' מרדכי הכהן
נ"ו שלמד אצלנו ועכשיו דר בעירנו, אשר עמל בתורה בישרות הדעת ובעמקות, והוא ישר
ונעים אהוב לשמים ולבריות, ונאמן במלאכתו מלאכת שמים אשר הוא עוסק תמיד בה
לגלות האור הגנוז בהעברת החושק ביחידותו. והביקש שלו להאמת גרם לו לעמול ולעסוק
להוציא לאור ספרו "חלזון התכלת", להציעו לפני החרדים לדבר ד'.

בכבוד ובמורא,
מאיר שמחה בלאאמו"ר הגרא"ל צוקללה באקשט

כולל חושן משפט דיטרויט

Kollel Choshen Mishpat Detroit

OFFICE: 15629 PENNSYLVANIA STREET, SOUTHFIELD, MI 48075
PHONE: 718-704-0772, EMAIL: OFFICE@KOLLELCMDTROIT.ORG

כ"ח אדר תשפ"ו

חזיתי איש מהיר במלאכתו, מלאכת שמים, ה"ה ידידי ורעי הרב מרדכי הכהן שליט"א בן ידידי הרב ברוך הכהן שליט"א כהן,

אשר ידעתי כבר כמה שנים בלמדו וצולו בכולל כמבקש האמת, יגע בלימודו בסברא ישרה והיקף רב, והוא נועם הליכות וסקיל וטרי בדיבוק חברים בשיטות הש"ס, כדרך ת"ח הנוחים ומקשיבים ומתחדדין זה לזה בהלכה, עד דמסיק שמעתא אליבא דהילכתא, ועדיו להיות מורה הוראות בישראל.

והנה ידידי הנ"ל שם עיונו בסוגיא דתכלת, וביחד עם אחיו הגדול ידידי הרה"ג ר' אברהם חיים הכהן שליט"א מו"צ פה, לא הניח דבר גדול וקטן עד שבירו כשמלה, וחקר ודרש אצל גדולי הפוסקים ומורי הוראה לברר דעתם, ובכל ראייה לאיזה צד בנידון חתר עד שורש הדברים בבקוש האמת, וכמה מהדברים נטלנו ביני עמודי דהכולל.

וכאשר רבים גם טובים אשר מצות ציצית חביבה בעיניהם מבקשים דבר ה' בענין התכלת, ויודעים שיש דעות בזה, ואינם יודעים היכן להתחיל לברר סוגיא סבוכה זו, והינם כעוורים המגששים באפילה, ומוכרחים לסמוך על דברי אחרים. ולכן נישג הרב הנ"ל אל המלאכה להציע הדברים כהווייתן לפני הקורא, להראות כל פרטי הסוגיא וצדדיה משורשיהם עד למציאות הנמצא כהיום, וכל אחד ידע את אשר לפניו ולמראה עיניו ישפוט בצדק.

ואפריון נמטיה להרב הנ"ל שכתב וערך הכל בלשון צח ובבהירות כדי להקל על הלומד, וזכה וזיכה את הרבים, בענין הנוגע למעשה יום יום. והנני בברכה שיביא לתועלת הלומדים והמעיינים להגדיל תורת ה' ולעורר הלבבות לחביבות מצוות הבורא יתעלה.

ויה"ר שידידי הרב המחבר הנ"ל יזכה להמשיך ללמוד וללמד במנוחה לעלות במעלות התורה עד כי יורה הוראות בישראל ויזכה לחבר עוד ספרים מועילים הקולעים השערה, להגדיל תורה ולהאדירה,

הכו"ח לכבוד המחבר ולכבוד חיבורו הגדול,

יערף ארץ ארץ ארץ

ישראל מרדכי ציוויאק

ראש כולל חו"מ דיטרויט

Table of Contents

Chapter 1	The Quest for the Chilazon: A Brief History.....	1
-----------	--	---

Part One

The Chilazon in Chazal

Chapter 2	The Chilazon: The Source of Techeiles.....	17
Chapter 3	What Is a Chilazon?.....	25
Chapter 4	Chilazon Versus Chilazon Hatecheiles.....	34
Chapter 5	What Was the Chilazon Hatecheiles?.....	46
Chapter 6	Was the Chilazon Hatecheiles a Snail?.....	63
Chapter 7	Did the Chilazon Have a Nartik?.....	78

Simanim

Introduction	91
Chapter 8 The Simanim	93
Chapter 9 Its Form Is Similar to a Fish	108
Chapter 10 Olah Achas L'Shivim Shanah	118
Chapter 11 The Blood of the Chilazon	140
Chapter 12 The Color of Techeiles	158
Chapter 13 Where Was the Chilazon Found?	176

Halachic Discussions Regarding the Chilazon

Chapter 14	Petzias Chilazon: Netilas Neshamah	203
Chapter 15	Petzias Chilazon: Dosh	217
Chapter 16	Tzeidah: Trapping the Chilazon	244
Chapter 17	Where Did the Chilazon Go?	257

Part Two

Academia

Introduction	279
Chapter 18 Decrees Against the Murex	283
Chapter 19 Forgotten History	302
Chapter 20 Did the Murex Ever Produce a Blue Dye?	314
Chapter 21 Claims That the Murex Produced a Blue Dye	326
Chapter 22 Textile Findings	338
Chapter 23 Linguistic References to the Murex	346
Chapter 24 Archaeological Evidence	352
Chapter 25 Chemical Evidence	359
Chapter 26 Rediscovering Argaman	371
Chapter 27 The Historical Techeiles	380
Chapter 28 The Acharonim	387
Chapter 29 Why Not Just Wear It?	407
Chapter 30 Putting It All Together	426
תשובה מהג"ר דניאל אשר קליינמאן שליט"א	432

The Quest for the Chilazon – A Brief History

כאשר זה שנים רבות שמתי אל לבי ענין מצות תכלת, אשר
בעונותינו הרבים נמנעה מאתנו (שפוני טמוני חול)

*It has been many years that I have focused on the topic of the
mitzvah of techeiles, which due to our numerous transgres-
sions, has been withheld from us.*

The Mitzvah

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על כנפי
בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת (במדבר טו:לח).

Speak to the children of Israel and say to them that they
should make for themselves *tzitzis* on the corner of their
garments, throughout their generations, and they should
place upon the *tzitzis* of each corner a thread of *techeiles*.

Techeiles is a blue dye¹ acquired from a sea-creature called *chilazon*.

¹ See Chapter 12.

The Torah obligates us to dye a portion of our *tzitzis* strings using this dye.

At some point between the destruction of *Bayis Sheini* and the Gaonic period, the *mesorah* of *techeiles* was lost.² Throughout the period of the *Rishonim* and the *Acharonim* it was considered lost, and there were no specific efforts to rediscover *techeiles* through that period. The unspoken assumption seemed to be that the *mesorah* was lost and it was not possible to rediscover it.³

First Attempt at Rediscovery

The first attempt at rediscovering the *chilazon* came in 1879. Rabbi Gershon Henoch Leiner, the Rebbe of Radzyn, wrote a brief work, *Sefunei Temunei Chol*, in which he argued that *techeiles* can be rediscovered and he laid out a framework for doing so. The Rebbe categorized the identifying features found in the Gemara, *midrashim*, and *Rishonim*, creating a list of likely features of the *chilazon*.

Following a trip to an aquarium (Stazione Zoologica) in Naples, Italy, he identified the common cuttlefish, a squid-like creature, as the *chilazon*. This fish has a black ink sack; the Radzyner Rebbe, following the advice of a local chemist, was able to transform the black ink into a blue dye. Following this discovery, he published his second *sefer* on the topic, *Pesil Techeiles*, which details his theory explaining how the cuttlefish matches the descriptions of the *chilazon* that had been laid out in his first *sefer*, and how his method of dyeing the strings fulfills the obligation of *techeiles*.

The Radzyner Rebbe traveled across Europe to try to convince the *gedolim* to accept his discovery, but had little success. Outside of Radzyner and Breslov *chassidim*, few agreed with Rabbi Leiner's position.⁴

2 See Chapter 17.

3 See Chapter 17, that the *chilazon* was hidden.

4 Many Breslov *chassidim* accepted the new *techeiles* due to a tradition passed

Much of the pushback that Rabbi Leiner received was due to the understanding, based largely in the *midrashim*, and comments by the *Arizal* and the Vilna Gaon, that the *techeiles* had been hidden and could not be rediscovered naturally. Additionally, many responded by pointing out inconsistencies with identifying the cuttlefish as the *chilazon*, based on primary sources in the Gemara and *Rishonim*. In response, the Radzyner Rebbe later wrote another *sefer*, *Ein Hatecheiles*, responding to these issues, and attempting to convince the Rabbis of his time to adopt his version of the *techeiles*. However, they were not convinced, and the assumption that the *chilazon* was lost remained largely unchanged.

Christian Theologians

Interestingly, even before the Radzyner Rebbe endeavored to rediscover the lost *chilazon*, Christian biblical scholars were offering theories as to the source of the “Biblical Blue.” Without a *mesorah*, they turned to history books and ancient encyclopedias, and quickly discovered that there were not many sea-creatures that produced dyes.

Although only used until the fall of Constantinople in the 15th century, a specific family of snails was historically famous for producing beautiful dyes in the purple color spectrum. Ranging from a blue-purple, or violet color, to a deep red-purple, these snail-sourced dyes were the most famous dyes, and had been used by the royal class of the Roman and Byzantine empires. These snails, the *Muricidae*, were the only creatures known to produce

down by Rav Avraham (ben Rav Nachman) Chazan (1849-1917) that in the year 1888 (תרמח) one of the signs of Mashiach would emerge. He said this was hinted to in the verse *אתה תקום תרחם ציון*, as the word *תרחם* has the same letters as the year *תרמח*. When the Radzyner Rebbe claimed to have found the *chilazon* that same year, Rav Avraham went to meet him, and was convinced that this was the true *techeiles*.